

UDC (УДК) 347.273–275(438)/1918–1939

Онишко Оксана Богданівна,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та історії держави і права,
конституційного та міжнародного права
Львівського державного університету внутрішніх справ
e-mail: caramelka2013Cary@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-5165-1810

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ІПОТЕКУ НА ТЕРИТОРІЯХ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ ТА ЗАХІДНОЇ ВОЛИНИ У СКЛАДІ ПОЛЬЩІ (1918–1939 РР.)

Анотація. Проаналізовано виникнення, реалізацію та припинення права на іпотеку на територіях Східної Галичини та Західної Волині у складі Польщі (1918–1939 рр.). З'ясовано поняття та предмет іпотеки, роль та місце ґрунтових книг у процесі здійснення іпотечних правовідносин, способи набуття іпотеки, умови внесення іпотечного запису. Охарактеризовано можливість перетворення звичайної іпотеки на сумісну. Зазначено, що іпотечний договір не міг розглядатися як правомірний правочин до того часу, поки відповідний запис не був внесений у ґрунтові книги. Встановлено основні умови припинення іпотеки.

Ключові поняття: іпотека, кредитор, боржник, ґрунтові книги, умови набуття і припинення іпотеки, анулювання іпотеки, майнові претензії кредитора.

Onyshko Oksana,

Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of the Theory and History of State and Law,
Constitutional and International law,
Lviv State University of Internal Affairs
e-mail: caramelka2013Cary@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-5165-1810

PECULIARITIES OF THE MORTGAGE RIGHT REALIZATION IN THE EASTERN GALICIA AND WESTERN VOLYN AS A PART OF POLAND (1918–1939)

Abstract. The rise, realization and termination of the mortgage right in the Eastern Galicia and Western Volyn as a part of Poland (1918-1939) are analyzed. A concept and a subject of mortgage, the role and the place of land registers in the hypothecary relationships execution, ways of the mortgage acquiring, conditions of making of hypothecary record are found out. The possibilities of transformation of ordinary mortgage into a combined one are characterized. It is defined that a mortgage contract cannot be considered as a lawful act until a relevant record is not entered in the land registers.

According to the Austrian law, a subject of mortgage can be not only real property, but also movable property. Any property of the owner is a subject to civil circulation. However, a subject of the mortgage cannot be inheritance property in full, but only a part of it.

There were such ways of a mortgage acquiring: the will of the owner according to the mortgage agreement or testament; a court decision about acquiring by the creditor of the right to the intangible property according to the Land register note, legislative norms, which, in some cases, regulated the provision of credit obligations without Land register note.

The main conditions of a mortgage termination are determined. They include the destruction or cancellation of the mortgage of property; the rejection of the mortgage, that is, a transfer of a mortgage to another property; the termination of the mortgage agreement; making a court decision to change the owner of the property or division of the mortgage property between several owners. The last one was

amortization as total cancellation of a mortgage in the court order according to the degree of wearing of the mortgage object at the request of a debtor after 50 years and more in the absence of a creditor's property claims.

Key concepts: mortgage, creditor, debtor, Land registers, conditions of acquiring and termination of a mortgage, cancellation of a mortgage, property claims of a creditor.

DOI 10.32518/2617-4162-2019-2-103-109

Вступ

Одним із вагомих аспектів удосконалення українського цивільного права є вивчення історико-правового досвіду існування та реалізації цивільних правовідносин у міжвоєнний період, коли після зміни архаїчного суспільно-політичного ладу в Європі утворилися молоді незалежні держави, серед яких повстала і Польща, до якої входили й українські землі – Східна Галичина і Західна Волинь. Здійснюючи реформу в системі законодавства, міжвоєнна польська влада тривалий час застосовувала нормативно-правові акти попередньої держави, зокрема у сфері іпотечних правовідносин, а саме: Австрійський цивільний кодекс 1811 р., Універсальний закон про ґрунтові книги та іпотечну інструкцію 1871 р., поряд із прийнятими у міжвоєнний період польськими нормативно-правовими актами, як-от: Цивільний процесуальний кодекс Польщі 1934 р., закон Польщі про судове виконавче провадження 1932 р., закон Польщі про пільги при встановленні процентної ставки і термінів виплати іпотеки 1933 р., закон Польщі про укладення нових іпотечних книг 1925 р., тощо. Так, вбачаємо необхідність системного аналізу функціонування іпотечних відносин на вказаних західноукраїнських землях у складі Польщі, враховуючи існування різних правових систем у сфері іпотечних правовідносин на новому етапі їх розвитку.

Важливі наукові здобутки у цій сфері здійснили українські, польські та австрійські науковці кінця XIX – початку XX століття, як-от: С. Дністрянський (автор низки праць із австрійського та польського цивільного права, серед яких немало уваги присвячено речовому праву), М. Топольницький (здійснював дослідження зобов'язальних правовідносин за польським законодавством міжвоєнного періоду), Ф. Золл (автор праць із речового, авторського права, особливу увагу приділяв аналізу австрійського цивільного права, був одним з основних розробників цивільного законодавства Польщі, зокрема Зобов'язального кодексу Польщі 1933 р., Торгового кодексу Польщі 1934 р. тощо), Е. Тілл (здійснював дослідження договірних правовідносин у сфері придбання,

застави чи оренди нерухомості), В.-Л. Врублевський (характеризував особливості укладення та ведення ґрунтових книг у Австрії та Польщі), а також сучасні дослідники цивільно-правових відносин у їх історико-правовому аспекті, такі як: Б. Й. Тищик (автор праці з історії Польщі, де висвітлює й цивільне законодавство у міжвоєнний період зокрема), І. Й. Бойко (подає характеристику цивільних правовідносин на західноукраїнських землях у складі Австрії), Є. О. Харитонов (висвітлює основні положення концепту приватного права на основі історико-правового досвіду цивільного законодавства країн Європи), Д. Малець (характеризує загальні принципи існування іпотечних відносин Польщі в контексті їх становлення і розвитку) та ін.

Мета статті – на основі історико-правової бази реалізації іпотечних правовідносин та територіях Східної Галичини та Західної Волині у складі Польщі (1918–1939 рр.) проаналізувати динамічні процеси їх розвитку в нових історичних умовах у міжвоєнний період.

Поняття та предмет іпотеки

Термін «іпотека» на територіях Східної Галичини і Західної Волині, де після розпаду Австро-Угорщини продовжували діяти й австрійські нормативно-правові акти (Австрійський цивільний кодекс 1811 року зі змінами та доповненнями 1911, 1915, 1916 років у сфері іпотечних відносин, австрійський закон про ґрунтові книги 1871 року), і нормативно-правові, прийняті законодавчим органом II Речі Посполитої (Цивільний процесуальний кодекс Польщі 1932, закон про судове виконавче провадження 1932 р.), мав кілька значень. По-перше, поняття іпотеки ототожнювали з поняттям «ґрунтових книг» (запроваджувалися у кожній адміністративно-територіальній одиниці для реєстрації земельних ділянок та їх власників, а також будь-яких правочинів, пов'язаних з орендою, продажем ділянки, виплатою боргу за рахунок ділянки, зміною власника тощо) [1, с. 11–15]. По-друге, іпотекою вважалася нерухомість, яка могла була предметом застави. По-третє, іпотека означала саме право застави нерухо-

мого майна або інших прав, указаних у ґрунтових книгах. Якщо предметом застави була рухома річ, то така застава називалася речовою, а якщо нерухомість – це була ґрунтова застава, або іпотечна [2, с. 89–91].

Змістом права застави слугувало право відшкодування предмету застави шляхом його продажу. Однак відшкодування могло здійснюватися й іншим способом [3, с. 338], наприклад, отримання права на управління нерухомістю та отримання прибутку.

Предметом застави могла бути будь-яка річ, яка знаходилася в цивільному обороті. Відповідно до норм австрійського права предметом іпотеки могла бути не лише нерухомість, а й рухоме майно. Так, і майно власника могло бути предметом цивільного обороту, однак, предметом іпотеки не могло бути спадкове майно в повному обсязі, а лише його частина.

Ґрунтові або іпотечні книги за нормами австрійського іпотечного закону містили записи щодо реального майна, а не персональних власників. Так, окремі записи містилися щодо кожної одиниці нерухомості із зазначенням власника, а не навпаки. Ґрунтовий обсяг, визначений за волевиявленням власника, був окремим іпотечним записом [4, с. 30, 48–50].

Характерною рисою іпотеки на нерухоме майно була його неподільність. Так, за наявності двох або більше власників однієї нерухомості отримати іпотеку можна було лише за згоди усіх власників. Однак одноосібний власник міг виділити частку своєї нерухомості, на яку встановлювалася іпотека.

Виходячи з природи виникнення речових прав, наближених за своїм змістом до права власності рухомих речей, які підлягали іншому обов'язковому державному реєстру і могли бути предметом іпотеки, належали:

- гірничу власність, яка підлягала реєстру в так званих «гірничих книгах», аналогічних ґрунтовим книгам [5, с. 1157–1158, 1168];
- право на видобування нафти та мінералів [6, с. 9–10].

До інших речових прав, на підставі яких можна було отримати іпотеку, належали: право будови, тобто право на володіння чи спадкування наземних чи підземних будівельних об'єктів із їх реєстрацією у ґрунтових книгах; право на використання (оренди) об'єктів нерухомості; інші права, на які поширювалося виконавче провадження (наприклад, право на отримання прибутку від продажу врожаю тощо) [2, с. 115–117].

До предмета іпотеки входила уся власність (тіло), яка належала власнику на підставі цивільно-правових відносин власності.

Набуття іпотеки

Наявність боргу як предмета застави було умовою права застави. Сама заборгованість не створювала права застави, воно виникало лише за наявності двох інших умов, необхідних для набуття речових прав: найменування застави в спосіб набуття. Найменуванням називалася правова причина, яка спонукала до встановлення застави, а способом набуття вважалося взяття на зберігання кредитором заставної нерухомості або здійснення запису до ґрунтової книги чи іншого документа про здійснення заставного правочину.

Способи набуття іпотеки були такими:

1) воля власника, яка встановлювалася в договорі, укладеному між кредитором і власником застави (договір іпотеки), або визначалася в заповіті;

2) рішення суду про набуття кредитором права на нерухоме майно на підставі запису в ґрунтовій книзі, що змінювало волевиявлення боржника;

3) законодавчі норми, які, в окремих випадках, регулювали забезпечення кредитних зобов'язань без необхідності запису в ґрунтові книги.

Щодо права застави нерухомого майна та інших прав, указаних у ґрунтових книгах, безумовним способом набуття права застави була наявність самого запису. Так, набуття, обмеження, зміна чи припинення записів у ґрунтових книгах могла здійснюватися лише шляхом внесення до них іншого. Без дотримання такої вимоги суб'єкт права власності не міг бути зміненним. Навіть у разі фактичної сплати боргу відносини іпотеки вважалися припиненими лише після відповідного запису до ґрунтової книги [7, с. 7–8].

Кредитор, який надавав іпотечний кредит в обов'язковому порядку перевіряв чи пропонується заставна власність не знаходилася в іншому правовому стані (не перебувала в іншій заставі, не належала іншому власнику тощо).

Умови іпотечного запису

Іпотечний запис у ґрунтову книгу міг бути внесений тоді, коли майбутній боржник був вказаний у ґрунтовій книзі як власник нерухомості чи іншого майна, яке призначалося під іпотеку, або обидва записи і про іпотеку і про право власності здійснювалися одночасно. Виняток становила застава суспільної власності, яка здійснювалася згідно з чинним законодавством, коли мала місце норма, коли боржник не був власником відповідної нерухомості, а був чиновником, який здійснював іпотечні правочини від імені держави [8, с. 40–41].

Внесення іпотечного запису чи внесення змін у наявний, могло здійснюватися на підставі правочинів, підтверджених нотаріально завіреними юридичними документами, наприклад, договір купівлі-продажу, договір дарування тощо. Такий документ не мав містити виправлень, підкреслень чи інших вад, з яких неоднозначно міг трактуватися його зміст. Якщо документ складався з кількох аркушів, то вони зшивалися для унеможливлення їх зміни чи вилучення [4, с. 58–61].

Оскільки іпотечний запис (чи внесення змін до нього) виникав внаслідок встановлення приватно-правних відносин, він повинен був відповідати таким вимогам, а саме:

1) підписи суб'єктів правовідносин потребували нотаріального, судового підтвердження чи посвідчення підпису в органах державної влади;

2) достатньо було підтвердження підпису особи, яка отримувала іпотечний кредит і здійснювала заставу своєї нерухомості, тобто боржника, а підтвердження підпису кредитора не було обов'язковим;

3) документ, на підставі якого здійснювався запис у ґрунтові книги повинен був містити детальний опис нерухомості чи прав, із врегулювання яких здійснювався запис;

4) згода особи, яка отримувала іпотечний кредит. Якщо згода надавалася поза межами держави, вони повинна була затверджуватися у польському консульстві;

5) якщо іпотечний кредит отримувався через представника, то представницька довіреність мала б укладатися не раніше як за рік до укладення угоди.

Правочини у сфері іпотеки вважалися правомірними лише після внесення відповідного запису у ґрунтові книги. Одного лише договору про іпотеку було замало для юридичного його закріплення. Така норма була зумовлена тим, що на території Східної Галичини та Західної Волині діяла так звана німецька система ведення ґрунтових книг, за якою з моменту запису до ґрунтової книги правочини набували правового характеру. Однак у міжвоєнний період на зазначених теренах існувала велика розбіжність між фактичним станом володіння власністю та юридичним оформленням правочинів у ґрунтових книгах. Це було зумовлено і правовою необізнаністю населення, і високими тарифами сплати адміністративних, нотаріальних та судових послуг за укладення угод й іпотечних угод, й угод про зміну власника нерухомості. Це зумовлювало спекуляцію земельними ділянками – усунення неформальних набувачів, які укладали лише угоди купівлі-продажу

чи іпотеки з власниками і не зазначали це у ґрунтових книгах [9, с. 29–30].

Основні права та обов'язки сторін після встановлення іпотеки

Головним обов'язком боржника було надання предмету застави в належному стані. Якщо вартість предмету застави зменшилася протягом строку договору іпотеки з вини боржника, то кредитор міг вимагати змінити предмет застави [10, с. 45–47]. Наприклад, при веденні збиткового господарства (підприємницької діяльності), залишення нерухомості у бездоглядному стані, тощо. У вказаних випадках кредитор мав право відшкодування або повернення предмету застави у попередній стан. Якщо зменшення вартості заставного майна виникло не з вини боржника, то право на відшкодування кредитор не отримував. Наприклад, боржник не був зобов'язаний відбудовувати будинок, що був предметом застави, знищений внаслідок пожежі чи стихійного лиха.

Кредитор мав право вимагати новий предмет застави після встановлення іпотеки, якщо предмет застави виявився менш вартісним, ніж виплачена сума іпотечного кредиту.

Кредитор міг вимагати від боржника виплатити іпотечний кредит раніше встановленого строку у разі зменшення вартості предмету застави з вини боржника. Зменшення вартості предмету застави внаслідок зміни державних соціально-економічних умов не передбачало скорочення строків повернення іпотечного кредиту – ст. 6 закону Польщі про зменшення відсотків і термінів виплати іпотечних кредитів від 29.03.1933) [11].

Щодо прав боржника, то важливим елементом захисту його як власника заставного майна було отримання плодів та доходів з майна, яке знаходилося під іпотекою. Додаткова угода, яка передбачала отримання прибутку кредитором вважалася нікчемною. Також поряд з існуванням іпотеки власник володів правом продажу іпотечної нерухомості та отримання нової іпотеки. Додаткові угоди про неможливість отримання нової іпотеки чи заборона кредитором продажу нерухомості також вважалися нікчемними.

Заборона продажу чи застави під іпотеку зобов'язувала лише суб'єктів цих правочинів, а не третіх осіб.

Можливість продажу іпотечного майна, де було встановлене право власника на поділ нерухомої власності без врахування умов іпотеки, вважалася неправомірною умовою, однак, якщо такий поділ мав місце, то права кредитора поширювалися на усі поділені частки.

Кредитор мав право першочергового викупу іпотечної власності, якщо боржник не мав коштів погасити борг і погоджувався на укладення договору купівлі-продажу.

Якщо визначена у договорі ціна іпотечного кредиту не задовольняла усіх кредиторів, законодавчі норми встановлювали порядок задоволення їх претензій шляхом встановлення черговості виплат. Так, державна іпотека підлягала першочерговій виплаті, ніж інші, відповідно до встановленого розміру квот та сум.

Сумісна іпотека

Сумісна іпотека була правом застави, яке розповсюджувалося на два чи більше предметів іпотеки чи кредиторів. Кредитор у випадку сумісної іпотеки мав право вимоги виплати цілого боргу відповідно до вкладеної частки у кожну з частин іпотеки [1, с. 38].

Запис сумісної іпотеки здійснювався добровільно тоді, коли один або кілька боржників під заставу кількох одиниць нерухомого майна встановлювали один іпотечний кредит. Звичайна іпотека перетворювалася на сумісну в разі поділу кредитної власності на кілька частин без згоди кредитора, а також внаслідок зміни правового статусу заставної власності – наявності кількох власників (наприклад, внаслідок вступу в силу заповіту, де спадкодавець поділив іпотечну спадщину між кількома спадкоємцями).

Припинення іпотеки

Припинення іпотеки здійснювалося із припиненням права застави (повернення боргу), або з настанням інших обставин, які були причиною припинення правовідносин застави. До таких обставин належали:

1. Знищення чи анулювання предмету застави. Так, внаслідок руйнування будинку, іпотека продовжувалася лише щодо земельної ділянки і автоматично продовжувалася на новозбудований на ній будинок.

2. Інтабуляція – відмова від права застави, тобто перенесення іпотеки на іншу власність.

3. Закінчення строку іпотечного договору. За нормами § 1483 Австрійського цивільного кодексу іпотека була чинна доти, доки вимоги кредитора не були задоволені згідно з умовами договору іпотеки. Однак іпотечні відносини не могли бути припинені стосовно майна (предмету застави), однак могли бути припинені відносно боржника (у разі існування кількох спільних сумісних власників). Власник, який виконав усі вимоги іпотечного договору та виплатив усю суму іпотечного кредиту мав право вима-

гати зафіксувати факт припинення іпотеки у ґрунтових книгах. Якщо кредитор не погоджувався із вказаною вимогою боржника останній мав право звернутися до суду для винесення рішення внести відповідний запис у ґрунтові книги для припинення іпотечних правовідносин [12, с. 222–224].

4. Винесення судового рішення про зміну власника майна або поділу іпотечної власності між кількома власниками.

5. У випадку експропріації (позбавлення власності) боржника припиняли свою дію і відносини іпотеки, а останньому виплачувалися встановлені судом кошти по відшкодуванню. Виплату здійснював новий власник майна, яким міг бути і кредитор [10, с. 39–41].

6. У випадку амортизації (зношення власності). Якщо від початку відносин іпотеки пройшло понад 50 років, а кредиторів, їх нащадків чи правонаступників неможливо знайти, і вони протягом вказаного періоду часу не отримували іпотечних виплат і не вимагали відшкодування, власник іпотеки (боржник) мав право вимагати в судовому порядку винесення рішення про амортизацію іпотечної власності. Перед винесенням рішення суд повідомляв потенційних кредиторів про їх право на отримання відшкодування. В окремих випадках суд сам міг встановити осіб, які мали б отримати відшкодування за вказану іпотеку. Якщо претензій з боку останніх не виникало, то відбувалося винесення судом рішення про амортизацію іпотеки на вимогу боржника [1, с. 55–57].

7. У випадку смерті боржника. Якщо іпотечний договір був чинний лише протягом життя боржника, то його дія припинялася з оприлюдненням свідоцтва про смерть або визнання особи померлою в судовому порядку.

Висновки

З огляду на викладене, доцільно зазначити, що польські законодавці міжвоєнного періоду не виділяли іпотечні правовідносини в окрему підгалузь цивільного права, і особливому їх регулюванню не приділяли великого значення. Неупорядкованість законодавства на територіях Східної Галичини та Західної Волині, що полягало у відсутності єдиного реєстру ґрунтових книг та відповідальності сторін за невиконання вимог закону в разі відсутності в них іпотечного запису. Притаманною рисою, яка теж гальмувала повноцінне врегулювання іпотечних правовідносин була й відсутність єдиного значення поняття іпотека. Однак тогочасне законодавство доволі детально визначало особливості предмету іпотеки, його розміри, права та обов'язки сторін,

забороняло кредиторів отримувати плоди і доходи з предмету іпотеки, можливість зміни суб'єктів договору іпотеки та встановлення спільної іпотеки, умови її припинення.

Список використаних джерел

1. Zoll Fryderyk. Austrijackie prawo hipoteczne. Kraków: Nakładem Biblioteki słuchaczy prawa UJ, 1913. 178. IV s.
2. Zoll Fryderyk. Prawo prywatne w zarysie. Przedstawione na podstawie ustaw austriackich. Kraków: Nakładem J. Czernecki, 1921. XIX. 303 s.
3. Kodeks postępowania cywilnego. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 29 listopada 1930 r. *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej*. № 85, poz. 651. Warszawa: Drukarnia Państwowa, 1930. S. 115–258.
4. Ustawy o księgach publicznych. Opracował Dr. Władysław Leopold Jaworski. Tom I. Powołeczna ustawa o księgach gruntowych i insrtukcja hipoteczna. Kraków: Księgarnia Leona Frommera, 1926. 226 s.
5. Prawo górnicze. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 listopada 1930 r. Dz.U. 1930 nr 85 poz. 654. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/Doc>
6. Uzupełnienie do Rządowego projektu normalizacji ustawy naftowej. Ustawa o ułatwieniach w poszukiwaniu i wydobywaniu mineralów bitumicznych. Boryslaw: Nakładem F. Haluch. Druk. Tow. Szkoły Ludowej w Boryslawiu, 1932. 2. 22 s.
7. Gwiazdomorski Jan. Nowoczesne sposoby zabezpieczenia kredytu własności jako prawo zabezpieczające. Kraków: Drukarnia «Orbis», 1932. 16 s.
8. O uregulowaniu ciężarów i wierzytelności, ciężących na przymusowo wykupionych nieruchomościach ziemskich. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 grudnia 1927 r. Dz. U. 1928 nr 3 poz. 22. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/Doc>
9. Malec Dorota. Prawo prywatne. URL: II RP <https://docplayer.pl/1291606-Prawo-prywatne-ii-rp.html>
10. Zoll Fryderyk. Prawo cywilne. Prawa zastawnicze według źródeł prawa obowiązującego w Małopolsce i Ziemi Cieszyńskiej przy współdziale Stefana Kosińskiego i Tomasza Soltysika. Wyd 3. Kraków: Księgarnia Powrszechna. Drukarnia Przemysłowa. VIII, 88 s.
11. Ustawa o ulgach w zakresie oprocentowania i terminów spłaty wierzytelności hipotecznych z dnia 29 marca 1933 roku. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/Doc>
12. Kodeks cywilny obowiązujący w Małopolsce i na Śląsku Cieszyńskim oraz ustawy dodatkowe. Lwów: Ewer. 1936. 384 s.

References

1. Zoll, F. (1913) Austrijackie prawo hipoteczne: [Austrian hypothetical law]. Krakow: Library of listeners of law [in Pol.].
2. Zoll, F. (1921) Prawo prywatne w zarysie. Przedstawione na podstawie ustaw austriackich. [Private law in description. Presents according to the Austrian law]. Krakow: Chernetsky Publishing [in Pol.].
3. Kodeks postępowania cywilnego. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 29 listopada 1930 r. [Civil procedural code. Prescript of President of Poland. *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej*. № 85, poz. 651.]. Warsaw: State Publishing [in Pol.].
4. Ustawy o księgach publicznych. Opracował Dr. Władysław Leopold Jaworski. Tom I. Powołeczna ustawa o księgach gruntowych i insrtukcja hipoteczna. (1926) [Acts of public books. Prepared by Dr. Władysław Leopold Jaworski. Vol. I. The general law of land and mortgage books. Krakow: Bookstore of Leon Frommer [in Pol.].
5. Prawo górnicze. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 listopada 1930 r. [Mining law. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 29 listopada 1930 r.]. Retrieved from <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/Doc> [in Pol.].
6. Uzupełnienie do Rządowego projektu normalizacji ustawy naftowej. Ustawa o ułatwieniach w poszukiwaniu i wydobywaniu mineralów bitumicznych. (1932) [Supplement to the Government draft standardization of the Oil Act. The Act on Vulnerabilities in Search and Mining of Bituminous Minerals]. Boryslaw: Tow. People's School in Boryslaw [in Pol.].
7. Gwiazdomorski, J. Nowoczesne sposoby zabezpieczenia kredytu własności jako prawo zabezpieczające (1932). [Modern ways of securing the loan of property as a security law]. Krakow: Orbis [in Pol.].
8. O uregulowaniu ciężarów i wierzytelności, ciężących na przymusowo wykupionych nieruchomościach ziemskich. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 grudnia 1927 r. [The settlement of burdens and debts that are imposed on compulsory purchased land properties z dnia 28 grudnia 1927 r.]. Retrieved from <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/Doc> [in Pol.].
9. Malec, D. Prawo prywatne. [Private law]. Retrieved from <https://docplayer.pl/1291606-Prawo-prywatne-ii-rp.html> [in Pol.].

10. Zoll, F. Prawo cywilne. Prawa zastawnicze według źródeł prawa obowiązującego w Malopolsce i Ziemi Cieszyńskiej przy współdziale Stefana Kosińskiego i Tomasza Soltysika. (1932) [Civil law. Lawyer's rights according to the laws of Malopolska and Ziemia Sszczyńska with the participation of Stefan Kosinski and Tomasz Soltysik] Krakow: Universal Bookstore. Industrial Printing [in Pol.].
11. Ustawa o ulgach w zakresie oprocentowania i terminów spłaty wierzytelności hipotecznych z dnia 29 marca 1933 roku [The Act on Tax Reductions in Interest Rates and Deadlines for Mortgage Debt Collection z dnia 29 marca 1933 roku]. Retrieved from URL <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/Doc> [in Pol.].
12. Kodeks cywilny obowiązujący w Malopolsce i na Śląsku Cieszyńskim oraz ustawy dodatkowe (1936). [The Civil Code in force in Malopolska and in Cieszyn Silesia and additional acts]. Lwow: Ewer [in Pol.].

*Стаття: надійшла до редакції 29.03.2019
прийнята до друку 20.05.2019*

*The article: is received 29.03.2019
is accepted 20.05.2019*